

Μεγάλη αναταραχή, αντιφατική κατάσταση

Του ΔΗΜΗΤΡΗ Α. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

Είναι σπάνιο και στη δική μας δημοκρατία και σε άλλες τα μεγάλα κόμματα της αντιπολίτευσης να βρίσκονται σχεδόν ταυτόχρονα σε αναταραχή, λόγω εσωκομματικών εκλογών για ανάδειξη των προέδρων τους. Οι εκλογές για πρόεδρο στο ΠΑΣΟΚ με ψηφοφορία των μελών του έχουν προγραμματιστεί για την πρώτη και δεύτερη Κυριακή του Οκτωβρίου, ενώ στον ΣΥΡΙΖΑ προβλέπεται συνέδριο και εκλογή προέδρου τον Νοέμβριο.

Η φράση «μεγάλη αναταραχή, υπέροχη κατάσταση» αποδίδεται στον Μάο και συνοψίζει την ευκαιρία για ανατροπές του κοινωνικοοικονομικού καθεστώτος, που κάθε επαναστατικό κόμμα επιδιώκει. Ωστόσο, αυτό που ο Μάο έβρισκε «υπέροχο», δεν είναι μια ευκαταία κατάσταση στις σύγχρονες δημοκρατίες, όπου ο έλεγχος της εκάστοτε κυβέρνησης από αντίβαρα, όπως είναι μεταξύ άλλων τα κόμματα της αντιπολίτευσης, είναι συστατικό του φιλελεύθερου πολιτεύματος. Ειδικότερα, μια μεγάλη αναταραχή όταν συμβαίνει στο εσωτερικό των κομμάτων μπορεί να είναι μια αντιφατική κατάσταση. Θετική για τα κόμματα, αρνητική για τη δημοκρατία. Πρόκειται για κατάσταση ενισχυτική της εσωκομματικής δημοκρατίας, η οποία μπορεί ταυτόχρονα να είναι προβληματική για τη λειτουργία της δημοκρατίας.

Πιο αναλυτικά, εκ πρώτης όψεως οι εσωκομματικές εκλογές, ιδιαίτερα οι πολωμένες, δεν ωφελούν τα αντιπολιτευόμενα κόμματα. Οι πολωμένες διαμάχες στο εσωτερικό τους προφανώς καθιστούν τα κόμματα εσωστρεφή και αδύναμα να επιτελέσουν τον θεσμικό τους ρόλο, δηλαδή

να ανταγωνίζονται την κυβέρνηση. Οι κομματικές γραφειοκρατίες παύουν να παράγουν πολιτική και μάλιστα αναδιπλώνονται, όταν δεν διχοτομούνται κιόλας. Ωστόσο, στην Ελλάδα υπάρχει παράδοση κομμάτων με αρχηγικό χαρακτήρα, όπως ήταν κάποτε το ΠΑΣΟΚ και εξακολουθούν να είναι τα περισσότερα κόμματα της Αριστεράς (αλλά όχι ο ΣΥΡΙΖΑ). Δεν είναι η πρώτη φορά που διεξάγονται ανοιχτές εκλογές για

Αν η εμπέδωση της εσωκομματικής δημοκρατίας είναι μια θετική συνέπεια της εσωκομματικής αναταραχής σε κόμματα της αντιπολίτευσης, οι συνέπειες για τη δημοκρατία γενικότερα μάλλον είναι αρνητικές.

ανάδειξη νέου προέδρου τόσο στο ΠΑΣΟΚ όσο και στον ΣΥΡΙΖΑ, αλλά είναι συμβολικό το γεγονός ότι οι τρέχουσες εκλογές διεξάγονται 50 χρόνια από τη Μεταπολίτευση. Μπορεί να καθυστέρησε ο εκδημοκρατισμός των κομμάτων, σε σύγκριση με εκείνον του πολιτεύματος, αλλά σήμερα η δημοκρατική λειτουργία είναι η μόνη δυνατότητα που έχουν οι εσωκομματικοί παίκτες. Ιδίως αν θυμηθεί κανείς ότι η εναλλακτική δυνατότητα, δηλαδή η διάσπαση και δημιουργία νέου κόμματος είναι κίνηση υψηλού ρίσκου. Συχνότερα οδηγεί τους διασπαστές, ακόμη κι αυτούς που δικαία αποχωρή-

σαν από το κόμμα τους, σε πολιτική αφάνεια παρά στα έδρανα της Βουλής.

Αν η εμπέδωση της εσωκομματικής δημοκρατίας είναι μια θετική συνέπεια της εσωκομματικής αναταραχής σε κόμματα της αντιπολίτευσης, οι συνέπειες για τη δημοκρατία γενικότερα μάλλον είναι αρνητικές. Κατ' αρχάς, ο κύριος ωφελούμενος από την εν λόγω αναταραχή είναι η εκλεγμένη κυβέρνηση, όχι η δημοκρατία ως πολίτευμα. Μια εκλεγμένη κυβέρνηση, που θεσπίζει μέτρα πολιτικής χωρίς ουσιαστική αντίδραση από την αποδυναμωμένη αντιπολίτευση, θα μπορούσε να θεωρεί τον εαυτό της τυχερό. Ωστόσο, η ποιότητα της δημοκρατίας βλάπτεται. Η εσωστρέφεια των αντιπολιτευόμενων κομμάτων υποβαθμίζει, όχι μόνο τον ελεγκτικό ρόλο τους, αλλά και την όποια συμβολή τους στη διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής μέσω νόμων οι οποίοι θεσπίζονται ενόσω εκείνα είναι απασχολημένα με τα δικά τους εσωτερικά ζητήματα. Το ίδιο συμβαίνει και με την κοινωνική αντιπροσώπευση μέσω των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Και αυτή υποβαθμίζεται, για όσο χρόνο ο ιμάντας μεταφοράς αξιώσεων της κοινωνίας, μέσω των κομμάτων, προς την κυβέρνηση χάνει ταχύτητα, αν δεν σταματά εντελώς.

Επιπλέον, ούτε ο κύριος ωφελούμενος, η κυβέρνηση, πρέπει να αισθάνεται ευτυχής. Το κενό της αντιπολίτευσης μπορεί να συμπληρωθεί από άλλους, μη κοινοβουλευτικούς, παίκτες με αδιαφανείς προτεραιότητες ή μεθόδους ασύμβατες με τους κανόνες του δημοκρατικού παιχνιδιού. Ανάλογα με την ιστορική συγκυρία και τον τόπο, στις δη-

μοκρατίες τέτοιοι παίκτες μπορεί να είναι ιδιοκτήτες μέσω μαζικής ενημέρωσης, ομάδες ισχυρών επαγγελματικών συμφερόντων ή αντιδημοκρατικά κοινωνικά κινήματα. Παρότι θα υπάρχει αντιπολίτευση στο Κοινοβούλιο, όσο αυτή βρίσκεται σε εσωτερική κρίση, τέτοιοι μη δημόσιοι φορείς μπορεί να αναλάβουν ή ακόμη χειρότερα να εδραιωθούν σε πολιτικούς ρόλους που δεν τους αναλογούν.

Ο ίδιος κίνδυνος υπάρχει, αν τον ρόλο της αντιπολίτευσης αναλάβουν δημόσιοι και μάλιστα συνταγματικά αναγνωρισμένοι φορείς, όπως τα δικαστήρια ή οι ανεξάρτητες, ρυθμιστικές και ελεγκτικές αρχές. Όπως δεν είναι νοητό τα αντιπολιτευόμενα κόμματα να δικάζουν αντί για τα δικαστήρια ή να μεσολαβούν μεταξύ διοίκησης και θιγόμενων πολιτών αντί για τις αρμόδιες αρχές (παρότι αυτό στην πράξη δεν είναι καθόλου σπάνιο), έτσι δεν είναι παραδεκτό τα δικαστήρια και οι ανεξάρτητες αρχές να υποκαθίστουν τα κόμματα.

Για όλους αυτούς τους λόγους, θα ήταν ευχής έργο, λοιπόν, οι εσωκομματικές διαδικασίες εκλογής νέων προέδρων να μη διαρκούν τόσο πολύ ούτε να απασχολούν τόσους πολλούς τόσο έντονα. Ενώ είναι διαδικασίες επιθυμητές και απαραίτητες, ειδικά για τα δημοκρατικά κόμματα, όσο βραδύνουν και τραβούν την προσοχή, τόσο λιγότερο χρήσιμες γίνονται για τη δημοκρατία γενικότερα.

Ο κ. Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του ΕΚΠΑ και ερευνητής του [ΕΛΙΑΜΕΠ](http://www.eliamep.gr).